

Інвестиційна та інноваційна діяльність

УДК 339.727.22(477)

В.С. Марцин

Складові впливу правових аспектів на інвестиційну діяльність України в сучасних умовах господарювання

Звернено увагу на створення ефективно функціонуючої системи нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності. Розглянуто складові інвестиційної політики, правильне її втілення для формування привабливого інвестиційного клімату як всередині держави, так і на міжнародному рівні. Зроблено акцент на необхідність перегляду низки нормативно-правових актів в Україні з метою покращення інвестиційного клімату. Запропоновано важелі ефективнішого використання державного регулювання нормативного забезпечення і в першу чергу податкового, з використанням дієвих методів з удосконалення інвестиційної діяльності.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, ефективність інвестування, правове регулювання, інвестиційна політика, інвестиційний клімат, державне регулювання, інвестиційні програми, податкове регулювання.

Інвестиції є невід'ємною часткою будь-якої економічної системи. Вони покликані не тільки зупинити спад і пожвавити виробництво, а й створити умови для розв'язання більш складного завдання – глибокої структурної перебудови національної економіки.

Характеризуючи інвестиційну привабливість вітчизняної економіки, слід акцентувати увагу на ряді переваг, завдяки яким відбувається залучення інвестованих коштів до створення ВВП. Це – дешева робоча сила, кваліфікований персонал, зручне географічне розташування, велика кількість ресурсів (як людського, так і природного потенціалу). Застосування їх у виробничому циклі наділяє певний асортимент продукції конкурентними перевагами, що стосується якості та собівартості кінцевої продукції. Проте залучення інвестиційних коштів не завжди забезпечує обережне ставлення до України потенційних інвесторів. Для того, щоб мати змогу використовувати ці переваги, національне господарство та економічна система повинна пройти іще ряд модифікацій організаційного та нормативно-правового характеру.

Вдосконалення цих складових, перегляд методологічних підходів вибору інвестиційно-привабливих фінансових інструментів, особливо на підставі визначення показника доходів емітента, дозволяє оцінити сучасний стан регіонів за всіма блоками показників. Тут, перш за все, можна виділити як стабільно благополучні ті регіони, яким притаманні динамізм розвитку виробничої сфери, висока інноваційна активність, порівняно високий рівень життя населення та інші.

Окреме місце займає ретельний вибір інвестиційних проектів, що здійснюється на основі оцінки їх ефективності з урахуванням показників грошового потоку, який формуватиметься за рахунок сум чистого прибутку та амортизаційних відрахувань у процесі експлуатації інвестиційних проектів.

Важливою складовою інвестиційної діяльності в Україні залишається забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, від реалізації якого залежить

© В.С. Марцин, 2011.

соціально-економічна динаміка, ефективність залучення у світовий поділ праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки [3, с. 1].

Виходячи з того, що інвестиційний клімат – це внутрішня атмосфера, яка сформована на конкретній території, з врахуванням пріоритету залучення додаткових фінансових ресурсів, він впливає на позицію інвестора щодо прийняття рішення про інвестування об'єктів певної території [11, с. 89].

Ефективність і стан інвестиційної діяльності у промисловості залежить перш за все від відповідної державної і регіональної інвестиційної політики, результативність яких зумовлюється наявністю чіткого механізму її реалізації. Невід'ємною складовою державної інвестиційної політики, крім формування сприятливого інвестиційного клімату і пошуку неінфляційних джерел фінансування структурних перетворень, є організація моніторингу ефективності здійснюваних капітальовкладень і розробка пропозицій щодо її підвищення.

Формування та утримання статусу країни з привабливим інвестиційним кліматом на міжнародному рівні можливе, зокрема, за умов сталої макроекономічної ситуації в країні, стабільної законодавчої бази та скоординованої діяльності всіх органів державної влади, що знаходить своє відображення в інвестиційній політиці [4, с. 1].

Основними напрямками здійснення інвестиційної політики в Україні є: лібералізація ділової та інвестиційної активності, розвиток ринку товарів та послуг; дерегуляція підприємницької діяльності, створення стабільної нормативно-правової бази з питань регулювання інвестиційної діяльності; поліпшення корпоративного та державного управління, реформування адміністративної системи; усунення обмежень для залучення міжнародного капіталу з метою активізації інвестиційної діяльності; удосконалення фінансової системи; проведення антикорупційних заходів; мінімізація політичних ризиків [12, с. 1].

Питання реалізації інвестиційної політики України регулюються низкою нормативно-правових актів. До них належать: угоди між урядом України та урядами країн світового співтовариства про сприяння та взаємний захист інвестицій, Господарський кодекс України, Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про захист іноземних інвестицій на Україні», а також закони України про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку у відповідних регіонах України тощо. Крім того, Україна в березні 2000 р. приєдналась до Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами, що надало іноземним інвесторам можливість захищати свої права у Міжнародному центрі з врегулювання інвестиційних спорів [9, с. 1].

Основним документом, на підставі якого здійснюється регулювання інвестиційної діяльності в Україні, є Закон України «Про інвестиційну діяльність», у якому, зокрема, зазначається, що державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики. Воно визначається показниками економічного і соціального розвитку України, республіканськими і регіональними програмами розвитку народного господарства, республіканськими і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності [3, с. 2].

При цьому створюються пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найважливіших для задоволення суспільних потреб напрямках, насамперед соціальній сфері, технічному і технологічному вдосконаленні виробництва, створенні нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту, впровадженні відкриттів і винаходів, в агропромисловому комплек-

сі, в реалізації програм ліквідації наслідків Чорнобильської аварії, у виробництві будівельних матеріалів, в галузі освіти, культури, охорони навколишнього середовища і здоров'я [8, с. 1].

Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

Управління державними інвестиціями здійснюється республіканськими і місцевими органами державної влади та включає планування, визначення умов і виконання конкретних дій у сфері інвестування бюджетних і позабюджетних коштів [10, с. 2]. Якщо розглядати Закон України «Про інвестиційну діяльність», то регулювання умов інвестиційної діяльності повинно здійснюватися через систему податків з диференціацією суб'єктів і об'єктів оподаткування, податкових ставок і пільг, з метою регулювання інвестиційного попиту. Для цього Верховна Рада України може вводити диференційований податок на інвестиції.

Суттєвим є проведення кредитної та амортизаційної політики, в тому числі шляхом прискорення амортизації основних фондів. Пільги щодо амортизації можуть встановлюватися диференційовано для окремих галузей і сфер економіки, елементів основних фондів, видів устаткування. Тут варто зауважити, що передбачається надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв; державних норм та стандартів. Окреме місце займають антимонопольні заходи, визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами, політики ціноутворення, проведення державної експертизи інвестиційних програм та проектів, інших заходів.

Важливе місце у Законі України «Про інвестиційну діяльність» відводиться механізму захисту інвестицій. Оскільки захист інвестицій – це комплекс організаційних, технічних та правових заходів, спрямованих на створення умов, які сприяють збереженню інвестицій, досягненню цілі внесення інвестицій, вони забезпечують ефективну діяльність об'єктів інвестування та реінвестування, збереження законних прав та інтересів інвесторів, у тому числі права на отримання прибутку (доходу) від інвестицій.

Так, відповідно до ст. 397 Господарського кодексу України з метою забезпечення стабільності правового режиму іноземного інвестування встановлюються такі гарантії для іноземних інвесторів: застосування державних гарантій захисту іноземних інвестицій у разі зміни законодавства про іноземні інвестиції; гарантії щодо примусового вилучення, а також від незаконних дій органів влади та їх посадових осіб; компенсація і відшкодування збитків іноземним інвесторам; гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; гарантії переказу прибутків та використання доходів від іноземних інвестицій; інші гарантії здійснення інвестиційної діяльності [2, с. 136].

Держава гарантує захист інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій. Захист інвестицій забезпечується законодавством України, а також міжнародними договорами України. Інвесторам, у тому числі іноземним, забезпечується рівноправний режим, що виключає застосування заходів дискримінаційного характеру, які могли б перешкодити управлінню інвестиціями, їх використанню та ліквідації, а також передбачаються умови і порядок вивозу вкладених цінностей і результатів інвестицій. З метою забезпечення сприятливого та стабільного інвестиційного режиму держава встановлює державні гарантії захисту інвестицій [11, с. 94].

Оскільки державні гарантії захисту інвестицій – це система правових норм, спрямованих на захист інвестицій, вони не можуть бути скасовані або звужені стосовно інвестицій, здійснених у період дії цих гарантій. Інвестиції не можуть бути безоплатно націоналізовані, реквізовані. Такі заходи можуть застосовуватися лише на основі законодавчих актів України з відшкодуванням інвесторові в повному обсязі збитків, заподіяних у зв'язку з припиненням інвестиційної діяльності. Порядок відшкодування збитків інвесторові визначається в зазначених актах.

На теперішній час для розвитку економіки України важливе значення мають іноземні інвестиції. Механізм їх реалізації регулюється, передусім, Законом України «Про режим іноземного інвестування» [4, с. 2].

Серед іншого, в цьому Законі зазначено, що іноземні інвестиції можуть здійснюватися у таких формах, як часткова участь у діяльності підприємств, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств. Окремо стоїть питання створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю. На часі вирішення питання придбання самостійно або за участю українських юридичних чи фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України.

Для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, за винятками, передбаченими законодавством України та міжнародними договорами України [2, с. 18].

Для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій, може встановлюватися пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності.

Законами України можуть визначатися території, на яких діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями обмежується або забороняється, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки [3, с. 8].

Якщо в подальшому спеціальним законодавством України про іноземні інвестиції будуть змінюватися гарантії захисту іноземних інвестицій, зазначені в розділі II цього Закону, то протягом десяти років з дня набрання чинності таким законодавством на вимогу іноземного інвестора застосовуються державні гарантії захисту іноземних інвестицій, зазначені в цьому Законі.

Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Державні органи не мають права реквізувати іноземні інвестиції, за винятком окремих випадків. Зазначена реквізиція може бути проведена на підставі рішень органів, уповноважених на це Кабінетом Міністрів України. Рішення про реквізицію іноземних інвестицій та умови компенсації можуть бути оскаржені в судовому порядку відповідно до статті 26 цього Закону [3.18].

Іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, відповідно до законодавства України.

Усі понесені витрати та збитки іноземних інвесторів, завдані їм внаслідок дій, зазначених у статті 9 та частині першій цієї статті, повинні бути відшкодовані на основі поточних ринкових цін та обґрунтованої оцінки, підтверджених

аудитором чи аудиторською фірмою. Компенсація, що виплачується іноземному інвесторові, повинна бути швидкою, адекватною і ефективною. Компенсація, що виплачується іноземному інвесторові внаслідок дій, зазначених у статті 9 цього Закону, визначається на момент припинення права власності.

Сума компенсації повинна виплачуватись у валюті, в якій були здійснені інвестиції, чи в будь-якій іншій прийнятній для іноземного інвестора валюті відповідно до законодавства України. З моменту виникнення права на компенсацію до моменту її виплати на суму компенсації нараховуються відсотки згідно з середньою ставкою відсотка, за яким лондонські банки надають позики першокласним банкам на ринку євровалют.

Іноземним інвесторам після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів гарантується безперешкодний і негайний переказ за кордон їх прибутків, доходів та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах внаслідок здійснення іноземних інвестицій. Сам порядок переказу за кордон прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій, визначає Національний банк України.

Одним із найважливіших напрямів державного регулювання інвестиційної діяльності є державна податкова політика. Серед основних законодавчих актів з питань податкового регулювання інвестиційної діяльності підприємств України особливе місце посідає Закон України «Про систему оподаткування» [5. с. 2].

Розглядаючи вплив податків на інвестиційну діяльність в Україні, не можна не згадати про пільги, що їх теперішнє податкове законодавство встановлює для осіб, які займаються інвестиційною діяльністю. Перелік основних таких пільг подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика основних пільг, встановлених законодавством для юридичних осіб, що займаються інвестиційною діяльністю *

Назва податкових пільг	Зміст податкових пільг
Пільга на реінвестування прибутку підприємств	Відносяться на валові витрати і отже не оподатковуються податком на прибуток витрати та реконструкцію, ремонт, технічне переозброєння, модернізацію та інші види поліпшення основних засобів в розмірі за рік, що не перевищує 10% від балансової вартості основних засобів на початок календарного року
Збільшення норм амортизаційних відрахувань	З 1 січня 2004 р. норми за групами 1-3 основних засобів збільшено у 1,6 разів для амортизаційних основних засобів, що були придбані та введені в відрухувань експлуатацію з 1 січня 2004 р.
Віднесення на валові витрати процентів і дивідендів	Відносяться на валові витрати, і, отже, не оподатковуються податком на прибуток проценти за кредитом, облігаціями підприємств, платежі за і фінансовим та оперативним лізингом, дивіденди за привілейованими акціями та за іншими цінними паперами із фіксованим розміром платежів
Пільга для інноваційної діяльності	Оподатковується в розмірі 50 відсотків від діючої ставки прибуток від продажу інноваційного продукту, заявленого при реєстрації в інноваційних центрах, що створені відповідно до закону. Ця пільга діє перші три роки після державної реєстрації продукції як інноваційної

* За даними наукового економічного журналу «Актуальні проблеми економіки», 2008, с. 31.

На особливу увагу заслуговують норми, що встановлюють гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності та у випадку переказу доходів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій. Однак законодавча база в окремих спірних питаннях не дає повних відповідей для винесення обґрунтованих законних судових рішень. Зокрема, спірним є питання стосовно оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності, що реалізують інвестиційні проекти в спеціальних (вільних) економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку (далі – СЕЗ і ТПР).

Так, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» та деякими іншими законодавчими актами України про СЕЗ та ТПР [7, с. 3], зокрема, скасовано податкові пільги, режим спеціальної митної зони для суб'єктів СЕЗ, що реалізують інвестиційні проекти на ТПР; виключено норму щодо державних гарантій стабільності правового режиму функціонування відповідних СЕЗ та ТПР, що були встановлені відповідними законами на весь термін, визначений цими законами.

Таким чином, з дня набрання чинності Законом України «Про державний бюджет» 27 квітня 2010 р. [6, с. 2] оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності (СПД), що реалізують інвестиційні проекти на зазначених територіях, здійснюється на загальних підставах, визначених відповідними законами України з питань оподаткування. Водночас ст. 125 Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 р.» встановлювала, що у 2009 р. для всіх СПД у разі ввезення (пересилання) ними на території СЕЗ і ТПР підакцизних товарів та товарів 1-24 груп згідно з Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) призупиняється застосування пільг зі сплати ввізного мита та ПДВ щодо таких товарів незалежно від мети їх ввезення. У разі, якщо іншими законами України незалежно від дати їх прийняття, зокрема законами України, якими надаються гарантії незмінності податкового законодавства, встановлено інший порядок та умови сплати такими СПД податків і зборів, застосовуються норми цього Закону. Відповідно до вимог ст. 19 Конституції України органам державної влади забороняється прийняття та виконання рішень, що встановлюють інші правила оподаткування СПД, які реалізують інвестиційні проекти у СЕЗ та ТПР, ніж ті правила, які визначені нормами цього Закону [1, с. 16]. В той же час у 2009 р. за позовами суб'єктів СЕЗ та ТПР суди приймали рішення щодо відновлення пільгового режиму оподаткування відповідних товарів, що ввозяться на територію України цими суб'єктами. У вказаних судових рішеннях зазначається, що встановлені у ч. 3 ст. 125 Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» обмеження щодо прийняття та виконання відповідних рішень органів державної влади не можуть стосуватися судових рішень, зокрема тих, які передбачають застосування податкових пільг для суб'єктів СЕЗ і ТПР.

Так, суди серед іншого зазначають, що за імперативними приписами ст. 124 Конституції України та ст. 255 КАСУ постанова або ухвала суду, яка набрала законної сили, є обов'язковою для осіб, що беруть участь у справі, для їхніх правонаступників, а також для всіх органів, підприємств, установ та організацій, посадових чи службових осіб, інших фізичних осіб і підлягає виконанню на всій території України. Виходячи із вищенаведеного, прийняття нових нормативних актів не може бути підставою для юридичного нівелювання судового рішення, прийнятого до моменту набрання законної сили цих нормативних актів.

Також при здійсненні аналізу причин виникнення спорів, стороною яких є Україна та які розглядаються в закордонних юрисдикційних органах, встановлено, що основними причинами, що обумовлюють виникнення позовів, є:

– невиконання Україною взятих зобов'язань за укладеними договорами;

- несвоєчасне реагування центральних органів виконавчої влади на пропозиції іноземних інвесторів щодо досудового врегулювання проблемних питань з іноземним інвестором;
- відсутність у центральних органів виконавчої влади, державних підприємств, коштів для здійснення розрахунків з інвесторами за виконані роботи тощо;
- недосконала та довготривала процедура виконання судових рішень органами виконавчої служби;
- недотримання зацікавленим органом та організаціями вимог Порядку здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання, розгляд у закордонних юрисдикційних органах спорів за участю іноземного суб'єкта та України, затверджено Указом Президента України №581 від 11 вересня 2009 р., в частині своєчасного надання інформації та матеріалів відповідальному органу.

Водночас, попри недосконалість правового поля щодо здійснення суб'єктами господарювання, зокрема іноземних інвестицій в економіку країни, в останні роки спостерігається значне поліпшення інвестиційного іміджу України.

Відомо, що інвестиції надходять у державу тоді, коли є сприятливий інвестиційний клімат. Це полегшує формування вихідних тенденцій соціально-економічного розвитку народногосподарського комплексу; це є ознакою не тільки економічної, але й політичної незалежності, а тому рушійні сили, які формують інвестиційний клімат, можна назвати визначальними факторами інвестиційного процесу. І тут, перш за все, потрібно виділити правове середовище. Воно формує інвестиційний клімат, збалансовує бюджет, сприяє залученню сучасних технологій.

Суттєвою перешкодою для покращення інвестиційного клімату в державі є перешкоди для ведення бізнесу в Україні. Експерти Всесвітнього економічного форуму в 2004–2005 та 2007–2008 рр. здійснили опитування керівників українських підприємств, щоб виявити найбільш негативні чинники, що впливають на ведення бізнесу в Україні. Серед них опитані керівники насамперед відзначили нестабільність уряду й здійснюваної ним політики, корупцію й податкове регулювання (табл. 2).

Висновки. Головним чинником та основою реалізації стратегії інвестиційної діяльності є сталий та збалансований економічний розвиток, як передумова

Таблиця 2

Найбільш негативні чинники, що заважають розвитку бізнесу в Україні, %
(2004-2005рр.; 2007-2008 рр.)*

Фактор	Відповіді респондентів за 2004-2005 рр.,%	Відповіді респондентів за 2007-2008 рр.,%
Нестабільність державної політики	8,5	16,0
Корупція	16,1	16,0
Нестабільність уряду / перевороти	2,2	13,0
Податкове регулювання	19,0	12,0
Ставки податків	14,0	10,0
Інфляція	3,0	5,0
Недостатній розвиток інфраструктури	3,1	4,0
Недостатньо підготована робоча сила	3,6	3,8
Доступ до фінансування	14,0	3,0
Низька трудова етика робочої сили	1,8	2,8
Регулювання ринку праці	1,9	2,0
Валютне регулювання	1,0	1,5
Злочини й крадіжка	4,0	1,0

*За даними: Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – №21. – С. 28.

збільшення доходів населення і забезпечення соціальних гарантій, підвищення якості послуг та покращення навколишнього середовища, а також генерування і впровадження нових ідей та проектів розвитку, що формують сприятливий інвестиційний клімат.

Перш ніж надавати матеріальні блага, їх необхідно створити. Цей постулат є визначальним принципом стратегії і відображається в її цілях, а також завданнях.

Реалізація стратегії повинна забезпечити:

- зменшення безробіття й підвищення рівня зайнятості населення;
- зростання доходів населення і його купівельної спроможності, що своєю чергою приведе до підвищення рівня життя та стандартів проживання;
- збільшення надходжень до місцевих бюджетів і спроможності фінансувати регіональні й місцеві соціальні програми;
- покращення умов особистого розвитку, що стимулюватиме людей жити й працювати у регіоні, а не емігрувати за кордон;
- зменшення соціальної напруги в суспільстві й збільшення довіри громади до регіональних і місцевих органів влади.

Трансформаційні процеси в Україні, сформувавши основу для поступального економічного зростання, повинні забезпечити достойний рівень добробуту громадян. Необхідність покращення житлових умов населення, курс на поглиблення інтеграції в світову економіку вимагає розбудови нової економіки на базі сучасних соціально-економічних інструментів та технологій. Економічний розвиток в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки є результатом поєднання визначальних чинників – приватної підприємницької ініціативи та вільної ринкової конкуренції між суб'єктами господарювання, забезпечити поштовх для їх розвитку стає однією з найважливіших передумов економічного зростання.

Регіональна влада у партнерстві із місцевим самоврядуванням, громадськими організаціями, наукою та бізнесом мають створити умови для швидкого розвитку та зростання підприємництва, залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій.

Перешкоди в реалізації пріоритетів формування інвестиційного клімату мають системний характер і охоплюють правову, економічну, науково-технологічну та фінансову складові. Ключовими характерними особливостями, які стримують активізацію інвестиційних процесів, є:

1. Відсутність в Україні сталої стратегії та відповідного національного плану дій, прийнятого і дотриманого усіма політичними «командами», який був би орієнтований на забезпечення суб'єктам економічних відносин рівних економічних прав та обов'язків у здійсненні фінансово-економічної діяльності.

2. Обмеженість потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій.

3. Практика залучення іноземних інвестицій в Україну свідчить, що розмір іноземних капіталовкладень значно відрізняється в різних її регіонах. Аналіз інвестиційної привабливості окремих регіонів вказує на певні відмінності в інвестиційному кліматі окремих областей України, що впливають на стан залучення інвестицій у їх розвиток.

4. Переобтяженість регуляторними нормами та складність податкової системи. Так, за даними Світового Банку, Україна за рівнем якості середовища для здійснення господарської діяльності посіла у 2009 р. 128 місце з 175 країн, поступаючись усім країнам Центральної, Східної Європи, та навіть більшості пострадянських країн, таких як Вірменія (34), Грузія (37), Казахстан (63), Киргизстан (90), Росія (96), Азербайджан (99), Молдова (103) [11, с. 34].

В Україні нараховується 158 видів податків та інших платежів, на опрацювання та сплату яких компанії витрачають 2185 годин робочого часу щороку.

При цьому підприємство має заповнити 92 сторінки податкових декларацій, тоді як середній у світі показник становить 35 сторінок [11, с. 128].

5. Суттєве податкове навантаження. Ставка податку на прибуток в Україні (25%, буде 20) є вищою, ніж у багатьох країнах Центрально-Східної Європи, проте, зважаючи на високу порівняно з країнами ЄС прибутковість вкладення капіталу, ця різниця не є значною перешкодою для здійснення інвестицій.

6. Недієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів, а також низький рівень захисту інвесторів.

7. Недостатній рівень ефективності законодавства з питань корпоративного управління, що обумовлює виникнення конфліктів та протистоянь із залученням силових органів, блокування діяльності підприємств, нагнітання соціальної напруженості. Зокрема, найгострішими проблемами є непрозорість системи реєстрації та можливість викривлення відомостей про акціонерів, розмивання капіталу внаслідок додаткових емісій акцій, блокування проведення зборів акціонерів тощо.

8. Негативний міжнародний імідж України, який склався внаслідок відсутності масових «успішних» інвестиційних історій, які могли б слугувати засобом реклами національного інвестиційного клімату; низький рівень підготовки суб'єктів національної економіки до формування інвестиційних пропозицій; значні диспропорції регіонального та галузевого розвитку.

Збільшення залучення інвестицій, особливо іноземних – це пріоритетне завдання обласних органів державної влади та місцевого самоврядування усіх рівнів, яке є обов'язковою умовою для забезпечення розвитку економіки регіону. А тому головне завдання – це формування позитивного іміджу регіону та надання можливостей до співпраці.

Пропозиції. Для підвищення ефективності окремих аспектів інвестиційної діяльності слід:

- переглянути сучасну амортизаційну політику України;
- зменшити пряме вилучення з прибутку підприємства, оскільки не менше третини внутрішньогосподарського нагромадження з прибутку і рентних доходів підприємств повинен використовувати на технологічне оновлення і розвиток товарного виробництва;
- організувати державну моніторингову службу, яка займатиметься регулюванням цін і тарифів на державних підприємствах і водночас слугуватиме стримуючим важелем інфляції;
- створити інвестиційні банки зі змішаним капіталом, які б стали своєрідними центрами інвестиційної діяльності в Україні;
- відновити довіру населення до фінансових інститутів. Для цього було б доцільно продовжити виплату коштів, що залишилися у колишньому Ощадбанку СРСР, з більш суттєвою індексацією вкладів фізичних осіб;
- легалізувати кошти, які обертаються в тіньовому секторі економіки, та офіційно не зареєстровані доходи громадян. Тут доцільно вдосконалити систему анонімних вкладів у банківських установах для фізичних осіб у національній та іноземній валюті.

Для покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно:

- стабілізувати взаємовідносини в політичному середовищі;
- чітко визначити та дотримуватися усіма гілками влади галузевих та регіональних пріоритетів розвитку економіки, що сприятиме регулюванню надходження іноземних інвестицій;
- встановити на законодавчому рівні чіткі та стабільні «правила гри» для суб'єктів господарювання;

- реструктуризувати зовнішній борг, здійснити першочергові виплати за чинними зовнішніми зобов'язаннями;
  - застосувати практику бездефіцитного бюджету, активізувати неемісійні джерела фінансування державних витрат;
  - розбудувати відповідну інфраструктуру внутрішнього інвестиційного ринку, розвинути фондовий ринок, активно залучити внутрішні інвестиції, збільшити величину капіталовкладень своїми внутрішніми суб'єктами господарювання;
  - подолати кризу неплатежів, реформувати банківську систему України, стимулювати грошові виплати за корпоративними угодами;
  - підвищити платоспроможність населення шляхом стабілізації виплат заробітної плати, доходів та трансфертних платежів. Тільки в таких умовах інвестиційний клімат позитивно вплине на результативність економіки держави, на зростання частки високотехнологічної продукції та її конкурентоспроможності, забезпечить реалізацію програм оновлення основних фондів підприємств. Потребує нових програм та їх стимулювання мале підприємництво. Для цього слід враховувати виконання завдань:
- а) розвивати інфраструктуру підприємств малого та середнього бізнесу шляхом підтримки чинних агенцій та організацій, а також стимулювання появи нових;
  - б) вивчити умови діяльності в регіоні іноземних компаній, зокрема в сфері правового регулювання їх інфраструктури;
  - в) створити систему надання інформації про ділові й інвестиційні можливості регіону, яка охопить інформацію про наявні земельні ділянки, підприємства, що шукають інвестиції, можливості фінансування, тощо;
  - г) посилити кооперацію з місцевими банками і фінансовими установами з метою розробки нових програм розвитку і реструктуризації пріоритетних секторів регіональної економіки;
  - д) критично осмислити створення і розвиток місцевих і регіональних гарантійних фондів та фондів взаємодопомоги, розповсюдити цю ідею серед районних і муніципальних органів влади;
  - е) поширювати інформацію про ділові й інвестиційні можливості за допомогою всіх наявних каналів промоції і обміну інформацією.

Список використаних джерел

1. Конституція України. 1996. – №30. – Ст. 141 ; з доповненнями. – №26-у/2010 (v26u710-10) від 20.04.2010. Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960254K
2. Господарський Кодекс України від 2003 з доповненнями №1873-VI (1873-17) від 11.02.2010 // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №18-22. – Ст. 144.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» №1560-XII від 18.09.91 зі змінами та доповненнями №2367-VI (2367-17) від 29.06.2010 // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №34. – Ст. 486.
4. Закон України «Про режим іноземного інвестування» з доповненнями. – №1533-VI (1533-17) від 23.06.2009 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №19 – Ст. 80 ; – 2009. – №52. – Ст. 763.
5. Закон України «Про систему, оподаткування» з доповненнями №1565-VI (1565-17) від 17.11.2009 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №39. – Ст. 510 ; – 2010. – №1. – Ст. 3.

6. Закон України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» №2154-VI від 27.04.10 р. Режим доступу : www.pravda.com.ua.
7. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2010 рік» №2461-VI (2461-17, 2461а-17) від 08.07.2010. Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2461-17.
8. Указ Президента України №1873 від 30.12.2005. «Про утворення Державного агентства України з інвестицій та інновацій // Урядовий кур'єр. 2006. – №14. – С. 2.
9. Постанова КМУ №666 від 02.08.05. «Про утворення українського центру сприяння іноземному інвестуванню». Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=666-2005-%EF. С. 38.
10. Програма стимулювання експорту продукції: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2008 року. – №498 // Українська інвестиційна газета. 2008. №12 – С. 2-5.
11. Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2010 р. розпорядження КМУ від 14 квітня 2010 р. №892-р, законопроект від 14.04.2010 реєстр. № 6305 – 177 с.
12. Положення про Державний комітет України з питань науково-технічного та інноваційного розвитку /376-01; редакція від 31.05.2010 р.–4 с.

Марцин В.С. Составляющие влияния правовых аспектов на инвестиционную деятельность Украины в современных условиях хозяйствования.

Обращено внимание на создание эффективно функционирующей системы нормативно-правового обеспечения инвестиционной деятельности. Рассмотрены составляющие инвестиционной политики, правильное ее воплощение для формирования привлекательного инвестиционного климата как внутри государства, так и на международном уровне. Сделан акцент на необходимости пересмотра ряда нормативно-правовых актов в Украине с целью улучшения инвестиционного климата. Предложены рычаги более эффективного использования государственного регулирования нормативного обеспечения и в первую очередь налогового, с использованием действенных методов по совершенствованию инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, эффективность инвестирования, правовое регулирование, инвестиционная политика, инвестиционный климат, государственное регулирование, инвестиционные программы, налоговое регулирование.

Martsyn V.S. Components of Legal Aspects Impact on Investment Activity in Ukraine in the Contemporary Economy.

Special attention is paid to creation of the efficiently functioning system of regulatory and legal maintenance of investment activity. The components of investment policy, its implementation for formation of attractive investment climate both within the country and internationally are analyzed. The need for reconsideration of the range of regulations in Ukraine in order to improve investment climate is emphasized. More efficient leverages of state adjustment of regulatory maintenance, in the first place – tax legislation, providing the usage of efficient methods of investment improvement are proposed.

Key words: investment activity, investment performance, legal regulation, investment policy, investment climate, state adjustment, investment programs, tax regulation.

Надійшло 26.01.2011 р.